

Nieuwsbrief FLORON

Brabant-oost

nummer 19: januari 2011

district 19

coördinatie: Joep Spronk
Heggeranklaan 12
5643 BR Eindhoven
(040)2120672
j.spronk@chello.nl

Inhoud

- stand van zaken in district 19
- projecten
- Pijpbloem in district 19
- excursieverslagen 2010
- bijzondere vondsten in 2010
- programma 2011

- flora van district 19 t/m 2010
 - opgave-formulieren 2011
-

De in deze nieuwsbrief opgenomen kaartjes zijn gemaakt met "STIPT" (versie 6.6.2) van IKC-NBLF (auteur Peter Frigge)

Stand van zaken in district 19

Het inventarisatiejaar 2010 was wat aantallen betreft een topjaar. De deelname aan de verschillende vormen van veldwerk was groots. Ook heeft geholpen dat er weer een week geFLORONkampeerd is in het district.

De papieren en elektronische oogst over 2010 (en restant over 2009) was:

aantal totaal-lijsten (hok compleet bezocht): 146

aantal totaal-lijsten (hok deels bezocht): 40

meldingskaartjes: 45

detailformulieren: 47

BSP-formulieren: 24.

Het aantal meldingen ontvangen over 2010 bedraagt 34045.

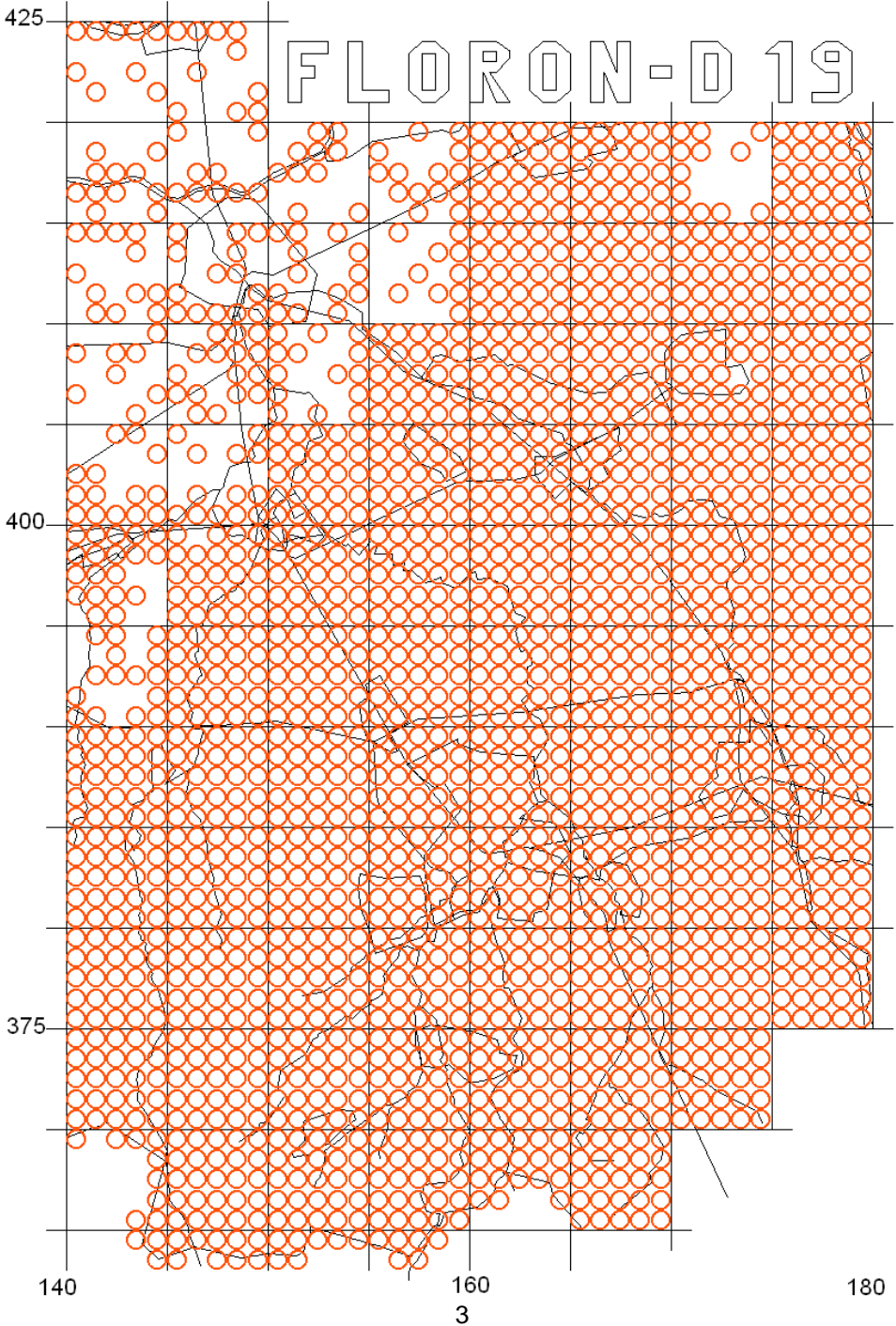
Gegevens zijn ontvangen van: Peter Backbier, Rutger Barendse, John Bruinsma, de districtsexcursies, de deelnemers aan het Floronkamp in Haaren, Nico Ettema, de floristische werkgroep KNNV Eindhoven, Bart Hendriks, Wouter Heijkamp, Riny van Isterdael, IVN Laarbeek, IVN Veghel, Hein de Koning, Fred Lambert, Patrick Lansing, Frank Lippe, Harrie van Loon, Kim Lottermans, Harrie Lürling, Jo van Meurs, Plantensociologische Kring Nederland, Peter van Ruth, Toon vd Schans, Marleen Smulders, Marco Spooen, Joep Spronk, de vegetatiewerkgroep IVN Oss, Wim van der Ven, Trudy Vos en Petra van der Wiel.

In tabellen 1, 2 en 3 en in kaartje 1 wordt de stand van zaken cijfermatig en visueel weergegeven zoals gebruikelijk, zonder rekening te houden met het sluiten van de 'eerste Floron ronde' in 2004.

tabel 1: aantal geïnventariseerde hokken

	kaart 45 850 kmh		kaart 51 1000 kmh		kaart 57 327 kmh		totaal 2177 kmh	
	aant	in %	aant	in %	aant	in %	aant	in %
t/m 1992	41	5	229	23	46	14	316	15
t/m 1993	89	10	376	37	86	26	551	25
t/m 1994	121	14	469	47	106	34	696	32
t/m 1995	148	17	530	53	126	38	804	37
t/m 1996	168	20	603	60	159	48	930	43
t/m 1997	201	24	652	65	178	54	1031	47
t/m 1998	229	27	667	67	193	59	1089	50
t/m 1999	268	32	703	70	217	66	1188	55
t/m 2000	319	38	728	73	232	71	1279	59
t/m 2001	365	43	753	75	244	75	1362	63
t/m 2002	383	45	801	80	253	77	1437	66
t/m 2003	413	49	830	83	258	79	1502	69
t/m 2004	473	56	860	86	271	83	1604	74
t/m 2005	484	57	902	90	295	90	1681	77
t/m 2006	503	59	928	93	291	89	1722	79
t/m 2007	522	61	940	94	301	92	1763	81
t/m 2008	554	65	954	95	325	99	1833	84
t/m 2009	587	69	968	97	325	99	1880	86
t/m 2010	638	75	983	98	327	100	1948	89

kaartje 1: onderzochte km-hokken t/m 2010

De deelname aan het abundantie-schatting-project is zeer goed. Ook van zo'n 2 op de 3 gevonden rode lijstsoorten zijn detailgegevens opgegeven. De deelname aan dit onderdeel liet de afgelopen jaren sterk terug, maar is nu weer op een beter peil.

Voor 2010 zijn de cijfers over rode lijst en abundantie-soorten:

	aantal meldingen	aantal opgaven	in %
-rode-lijst totaal	1142	770	67.4
-abundantie	2680	2233	83.3

tabel 2: aantal soorten en meldingen

jaar	totaal aantal soorten	totaal aantal vondsten	rode lijst aantal soorten	rode lijst aantal vondsten
t/m 1992	1.081	65.000	130	783
t/m 1993	1.134	83.300	134	974
t/m 1994	1.174	113.200	148	1.244
t/m 1995	1.236	140.800	156	1.502
t/m 1996	1.284	166.600	165	1.252
t/m 1997	1.327	192.700	177	1.418
t/m 1998	1.360	206.756	194	1.657
t/m 1999	1.394	227.899	198	1.841
t/m 2000	1.431	249.664	203	2.040
t/m 2001	1.457	268.614	210	2.184
t/m 2001 ¹			202	3.415
t/m 2002	1.472	287.622	211	2.347
t/m 2002 ¹			203	3.624
t/m 2003	1.510	306.331	220	2.572
t/m 2003 ¹			206	3.896
t/m 2004	1.535	326.071	222	2.719
t/m 2004 ¹			209	4.087
t/m 2005	1.559	346.749	224	2.912
t/m 2005 ¹			211	4.318
t/m 2006 ¹	1.678 ²	360.914 ³	214	4.511 ⁴
t/m 2007 ¹	1.740 ²	377.882 ³	215	4.464 ⁴
t/m 2008 ¹	1.777 ²	396.036 ³	221	4.683 ⁴
t/m 2009 ¹	1.807 ²	410.900 ³	223	4.881 ⁴
t/m 2010 ¹	1.900 ²	431.739 ³	234	5.256 ⁴

¹Op basis van de nieuwe rode lijst 2000. Door opname van veel heidesoorten op de lijst 2000 die in ons district nogal veel voorkomen is het aantal meldingen van rode lijstsoorten op basis van deze lijst sterk gestegen.

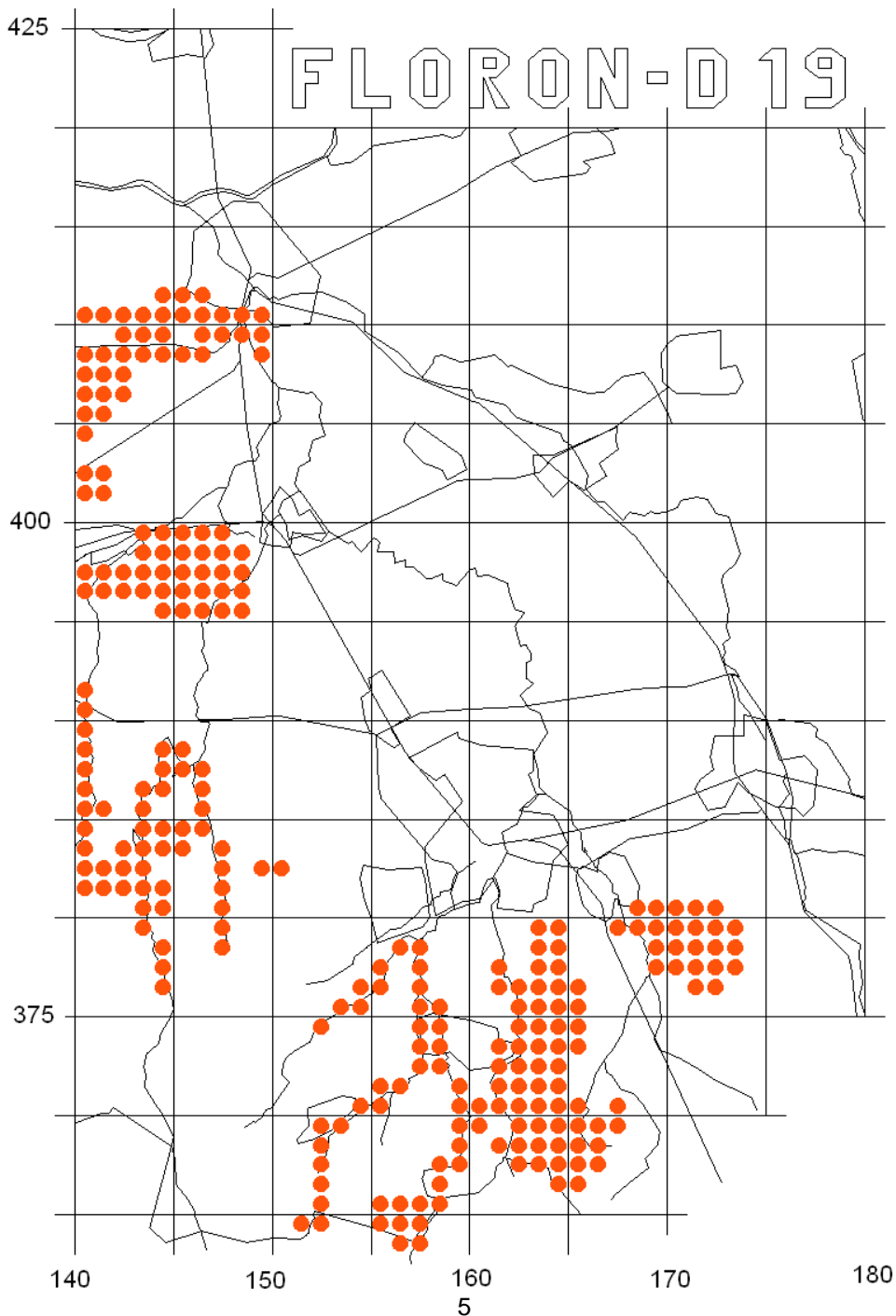
²Op basis van de nieuwe streeplijst, waarin nogal wat soorten al dan niet door uitsplitsing een nieuw nummer hebben gekregen.

³exclusief dubbelstellingen (opgaven van dezelfde soort in hetzelfde hok in een ander jaar)

⁴door de hernummering is het voorkomen op de rode lijst nog niet stabiel

Van de 1900 in het district waargenomen soorten staan er 1159 op de standaardlijst.

kaartje 2: hokken van Natura2000-gebieden in district 19

tabel 3 oost: aantal soorten per km-hok in district 19 (2010)

425

156	87	136	147	110	181	259	187	268	228	246	208	1	1	181	154	150	292	280	314
147	181	198	146	150	184	243	226	213	161	242	224	7	168	-	180	116	212	192	192
234	122	235	195	228	152	195	241	198	219	197	-	-	-	-	166	153	255	220	228
162	207	167	199	208	212	176	212	253	247	207	-	-	-	1	122	112	121	154	279
125	203	166	177	120	267	242	205	200	184	244	128	196	-	184	105	110	199	197	254
182	153	126	147	179	76	192	252	166	157	196	179	196	235	192	197	105	147	104	360
211	178	232	227	229	164	240	266	290	282	190	157	180	224	214	122	106	109	136	143
200	180	190	269	225	232	242	270	205	211	244	245	213	232	215	131	105	192	213	197
230	172	200	227	211	232	249	243	232	259	235	217	217	212	241	111	87	99	91	177
207	196	210	209	193	141	211	267	198	324	264	214	224	240	210	198	90	106	59	123
300	206	219	245	202	198	186	233	183	256	191	209	169	213	220	117	185	183	200	136
190	219	198	229	211	210	190	285	290	304	252	286	333	176	207	251	294	123	95	104
206	201	185	229	226	184	224	218	192	231	274	245	248	31	195	136	84	76	94	175
254	218	278	209	221	199	184	184	282	292	193	292	216	180	191	190	104	213	205	94
342	220	214	214	197	205	165	159	192	192	229	234	155	195	183	183	178	101	102	193
245	311	262	185	346	373	292	223	167	255	162	176	179	199	169	168	168	150	143	173
202	267	224	233	271	379	307	297	201	201	165	259	214	156	176	173	144	163	152	152
210	208	221	308	370	229	270	190	203	192	194	212	185	142	188	173	141	156	188	199
208	296	306	205	206	216	220	190	178	283	271	165	265	170	205	206	142	175	167	125
218	240	240	180	214	185	207	223	179	297	283	206	160	171	189	167	210	185	198	134
222	242	202	200	195	175	185	229	207	224	189	206	220	194	208	172	200	215	177	147
244	240	215	177	176	175	177	193	156	205	187	213	195	239	187	201	191	220	222	172
378	274	342	219	188	170	173	176	185	214	184	181	261	195	209	203	244	254	210	160
290	239	250	227	202	185	183	171	188	187	229	200	167	194	215	248	182	210	167	159
262	276	243	241	157	232	208	221	257	211	254	270	222	203	223	277	270	246	183	168
257	240	223	209	173	194	288	213	217	209	210	259	259	201	325	200	237	248	221	182
197	229	256	228	223	218	197	247	329	233	230	243	248	184	228	230	246	262	208	217
230	179	372	460	258	288	331	303	238	180	229	241	300	245	208	235	268	222	245	219
337	232	363	331	224	271	264	363	339	294	284	244	314	318	231	256	237	192	256	235
325	321	284	263	293	319	325	222	209	181	192	198	189	315	236	259	210	215	258	288
292	268	334	332	262	303	299	243	149	137	174	234	378	336	131	247	283	249	236	210
220	235	366	331	273	323	330	226	293	181	158	177	223	276	153	218	294	333	208	244
144	287	304	344	241	333	369	309	202	157	313	267	217	228	254	233	278	278	254	213
216	133	194	361	316	324	325	311	228	321	349	296	314	341	311	232	262	262	217	276
177	136	358	403	291	288	467	192	203	278	208	317	379	322	316	258	219	259	217	145
250	256	304	344	291	391	452	335	326	311	333	372	254	215	232	274	271	257	185	167
389	477	367	278	391	380	309	357	184	196	210	155	291	218	188	241	275	237	240	229
187	371	470	253	376	454	435	238	215	237	295	219	317	195	140	237	191	190	227	231
328	388	226	405	258	403	415	437	206	195	222	233	240	238	199	223	276	198	232	222
359	486	429	403	249	439	301	251	367	193	149	131	69	135	199	208	337	208	185	215
282	399	465	207	264	240	426	373	236	151	66	65	167	86	181	249	250	207	251	240
347	248	306	143	206	320	250	258	285	279	142	115	173	225	172	249	232	223	265	236
217	364	198	255	166	161	294	259	238	286	189	92	206	270	177	221	234	199	198	210
267	200	231	237	146	198	228	214	400	322	156	251	258	112	159	183	211	248	192	219
253	212	284	215	220	246	189	209	263	201	132	148	174	240	142	268	203	187	185	303
315	185	313	147	123	253	208	275	302	223	172	172	193	129	183					
140	372	264	200	145	241	212	230	193	284	246	236	211	169	175					
182	344	199	97	75	181	229	222	170	194	256	233	196	110	137					
186	376	127	90	143	228	253	259	235	87	222	156	316	285	208					
314	191	154	73	120	229	191	180	231	318	218	175	174	186	231					
119	104	151	55	151	178	220	122	162	304										
115	128	227	37	100	214	190	239	142	144										
313	194	115	53	102	121	197	181	171	146										
151	43	-	-	91	111	149	120	156	236										
-	-	-	-	-	154	132	241	246	212										

400

375

160

170

180

Projecten

100 selectiehokken

Dit project in 2009 in ons district voltooid.

Actualisering: soorten van verspreidingsonderzoek

In 2010 zijn de eerste hokken bezocht voor de gewenste actualisering van de bepoekte lijst van soorten van het verspreidingsonderzoek. Op kaartje 3 zijn de hokken aangegeven waarvan een lijst ontvangen is. Omdat ook gegevens die binnengekomen zijn via de invoerportals (waarneming.nl, telmee.nl of het natuurhistorisch genootschap) zijn verwerkt, is dit aantal nogal aanzienlijk.

Inmiddels is het project verder geëvolueerd. In de nieuwe versie wordt ook gevraagd naar de huidige stand van verspreiding van 'typerende soorten' en dat voornamelijk in de Natura2000-gebieden. Op kaartje 2 zijn de hokken met de Natura2000-gebieden voor het district aangegeven.

De omschrijving van deze gebieden is:

- Loonse en Drunense Duinen / Leemkuilen
- Vlijmens Ven, Moerputten en Bossche Broek
- Kampina en Oisterwijkse vennen
- Kempenland west
- Leenderbos, Grootte Heide en Plateaux
- Strabrechtse Heide en Beuven

De langwerpige elementen op het kaartje zijn de beken: Grootte Beerze, Kleine Beerze, Reusel, Keersop, Run, Dommel en Tongelreep en het afwateringskanaal den Bosch-Drongelen, voor zover ze in de Natura2000-gebieden liggen.

De bedoeling van het project is nu tweeledig:

a: voorzetting van het in 2009 begonnen deel: dus actualisering van de lijst van 53 soorten waarvan de stand van zaken op kaartje 3 staat

b: inventariseren van de Natura2000-gebieden waarbij van elke populatie van de typerende soorten de detailgegevens (coördinaten, aantallen e.d.) vastgelegd worden. Bij aantreffen van de kenmerkende soorten buiten de Natura2000-gebieden wordt het natuurlijk zeer op prijs gesteld om deze gegevens ook op te schrijven.

Omdat Natura2000-gebieden beheerde terreinen zijn, is het veelal nodig om toestemming te hebben van de eigenaar. Vraag een toestemming tijdig aan.

De lijst typerende soorten is lang. Ze zijn op de nieuwe streeplijsten herkenbaar aan de 't' die nu naast de indicaties van rode lijstsoort, aandachtsoort, habitatlijst-soort en doelsoort is opgenomen.

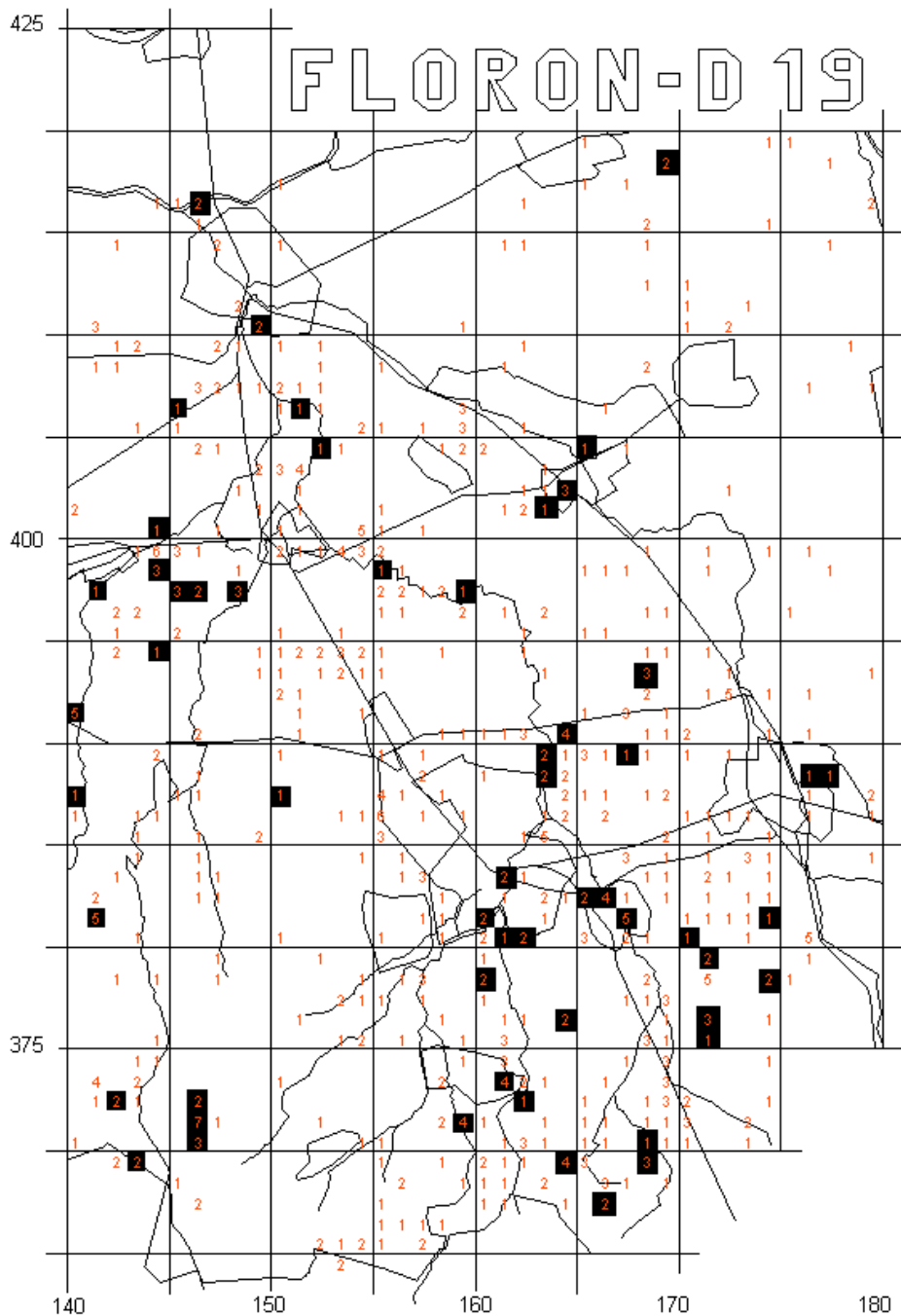
Uiteraard kunnen de detailgegevens van de vondsten van de typerende soorten op de detailformulieren genoteerd worden en bij de DC ingeleverd worden, maar ook kunnen zij elektronisch opgeslagen worden en via de invoerportals zoals boven vermeld aangeleverd worden. Voor die laatste werkwijze is in het district een PDA (personal digital assistant) beschikbaar. Wie ermee wil oefenen kan daarvoor contact opnemen met de DC.

Omdat het beschikbaar stellen van gegevens via waarneming.nl of telmee.nl een wezenlijk andere werkwijze is dan aanlevering van de gegevens aan FLORON, raad ik de potentiële gebruikers van deze systemen aan om goed kennis te nemen van de manieren waarop met de ingevoerde gegevens wordt omgegaan en daaronder begrepen de manier waarop zij beschikbaar worden gesteld.

In de oorspronkelijke opzet van het actualiseringsproject wordt gevraagd om in de periode 2010-2012 de gegevens van de soorten van de onderstaande lijst te verversen.

num	Wetenschappelijke naam	Nederlandse naam	tot	nog opm
34	<i>Allium ursinum</i>	Daslook	6	-
44	<i>Alyssum alyssoides</i>	Bleek schildzaad	1	1
934	<i>Asplenium scolopendrium</i>	Tongvaren	7	5
113	<i>Asplenium trichomanes</i>	Steenbreekvaren	10	5 f
194	<i>Campanula persicifolia</i>	Prachtklokje	15	11
196	<i>Campanula rapunculus</i>	Rapunzelklokje	37	31 f
199	<i>Campanula trachelium</i>	Ruig klokje	5	4
236	<i>Carex hostiana</i>	Blonde zegge	5	4
332	<i>Cirsium dissectum</i>	Spaanse ruiters	31	15 af
884	<i>Dactylorhiza incarnata</i>	Vleeskleurige orchis	11	9 f
1616	<i>Dactylorhiza maculata</i>	Gevlekte orchis / Bosorchis	76	66 f
1637	<i>Dactylorhiza majalis</i>	Brede orchis / Rietorchis	22	21
886	<i>Dactylorhiza majalis majalis</i>	Brede orchis	14	8 f
890	<i>Dactylorhiza majalis praetermissa</i>	Rietorchis	21	16
402	<i>Dianthus armeria</i>	Ruige anjer	4	0 f
404	<i>Dianthus deltooides</i>	Steenanjer	27	22 f
417	<i>Drosera intermedia</i>	Kleine zonnedaauw	171	85 a
418	<i>Drosera rotundifolia</i>	Ronde zonnedaauw	109	90 f
304	<i>Erysimum cheiri</i>	Muurbloem	1	1 a
538	<i>Galanthus nivalis</i>	Gewoon sneeuwkllokje	57	48 f
568	<i>Gentiana pneumonanthe</i>	Klokjesgentiaan	138	83
578	<i>Geum rivale</i>	Knikkend nagelkruid	5	4
591	<i>Gratiola officinalis</i>	Genadekruid	1	1
425	<i>Gymnocarpium robertianum</i>	Rechte driehoeksvaren	1	1
633	<i>Holosteum umbellatum</i>	Heelbeen	5	5
668	<i>Isoetes echinospora</i>	Kleine biesvaren	4	3
667	<i>Isoetes lacustris</i>	Grote biesvaren	1	1
677	<i>Juncus capitatus</i>	Koprus	1	1 a
691	<i>Juniperus communis</i>	Jeneverbes	75	36
734	<i>Leucojum aestivum</i>	Zomerkllokje	2	1
754	<i>Lobelia dortmanna</i>	Waterlobelia	8	4
764	<i>Ludwigia palustris</i>	Waterlepelkje	5	3
765	<i>Luronium natans</i>	Drijvende waterweegbree	90	55 f
777	<i>Lycopodiella inundata</i>	Moeraswolfsklauw	67	47 a
775	<i>Lycopodium clavatum</i>	Grote wolfsklauw	3	3
817	<i>Mentha pulegium</i>	Polei	2	2 f
821	<i>Menyanthes trifoliata</i>	Waterdrieblad	82	64 f
849	<i>Myrica gale</i>	Wilde gagel	202	118f
858	<i>Narthecium ossifragum</i>	Beenbreek	42	31 f
750	<i>Neottia ovata</i>	Grote keverorchis	58	53 f
894	<i>Origanum vulgare</i>	Wilde marjolein	20	14
905	<i>Orobanchae rapum-genistae</i>	Grote bremraap	18	5 f
919	<i>Parietaria judaica</i>	Klein glaskruid	13	7
921	<i>Parnassia palustris</i>	Parnassia	4	4 f
950	<i>Platanthera bifolia</i>	Welriekende nachtorchis	4	3 f
1015	<i>Primula veris</i>	Gulden sleutelbloem	7	4

kaartje 3: Hokken en aantal soorten uit verspreidingsonderzoek

364	<i>Pseudofumaria lutea</i>	Gele helmbloem	25	21	a
1128	<i>Salvia pratensis</i>	Veldsalie	9	8	
1244	<i>Stachys officinalis</i>	Betonie	2	1	
1353	<i>Veronica longifolia</i>	Lange ereprijs	115	80	f
1389	<i>Viola persicifolia</i>	Melkvioltje	4	3	
1391	<i>Viscum album</i>	Maretak	4	3	f

De cijferkolommen zijn: het aantal km-hokken met de soort waaruit deze bekend is t/m 2002 (tot) en het aantal te actualiseren hokken (nog). De cijfers wijken nogal af van die van vorig jaar, omdat daar nog allerlei dubbelstellingen in bleken voor te komen.

De soorten met een 'f' in de laatste kolom (opm) zijn de zogenaamde focussoorten die zowel door een breed publiek (via de website) als door de vaste waarnemers geactualiseerd zouden moeten worden. De soorten met een 'a' zijn nagenoeg geactualiseerd. De soorten zonder deze aanduiding in de laatste kolom zijn dus voornamelijk van belang. Op kaartje 3 zijn de hokken aangegeven waarin een of meer soorten van het project voorkomen/voorkwamen. Het cijfer is het aantal soorten in dat hok dat geactualiseerd moet worden.

De doelstelling van het project is om voor 2013 70-90% van de oude vindplaatsen geactualiseerd te hebben. Meldingen kunnen gedaan worden via telmee.nl en waarneming.nl. Uiteraard kan ook in het veld een formulier ingevuld worden. Dat is in ieder geval nodig als de soort niet meer aangetroffen wordt. Detailgegevens van de recente vindplaatsen (coördinaten, IPI-kode, status van de soort, abundantieschatting) zijn natuurlijk altijd welkom, evenals andere gevonden soorten (uiteraard in hetzelfde hok). Voorzover bekend kan ik de oude detailgegevens van soorten in een hok als invoer leveren.

Wie wil deelnemen aan dit project kan aan mij opgeven welke hokken hij/zij wil bezoeken. Ik zal dan doorgeven welke soort(en) in welk van die hokken van belang is en de eventuele detailgegevens ervan.

Verslagen van de districtsexcursies 2010

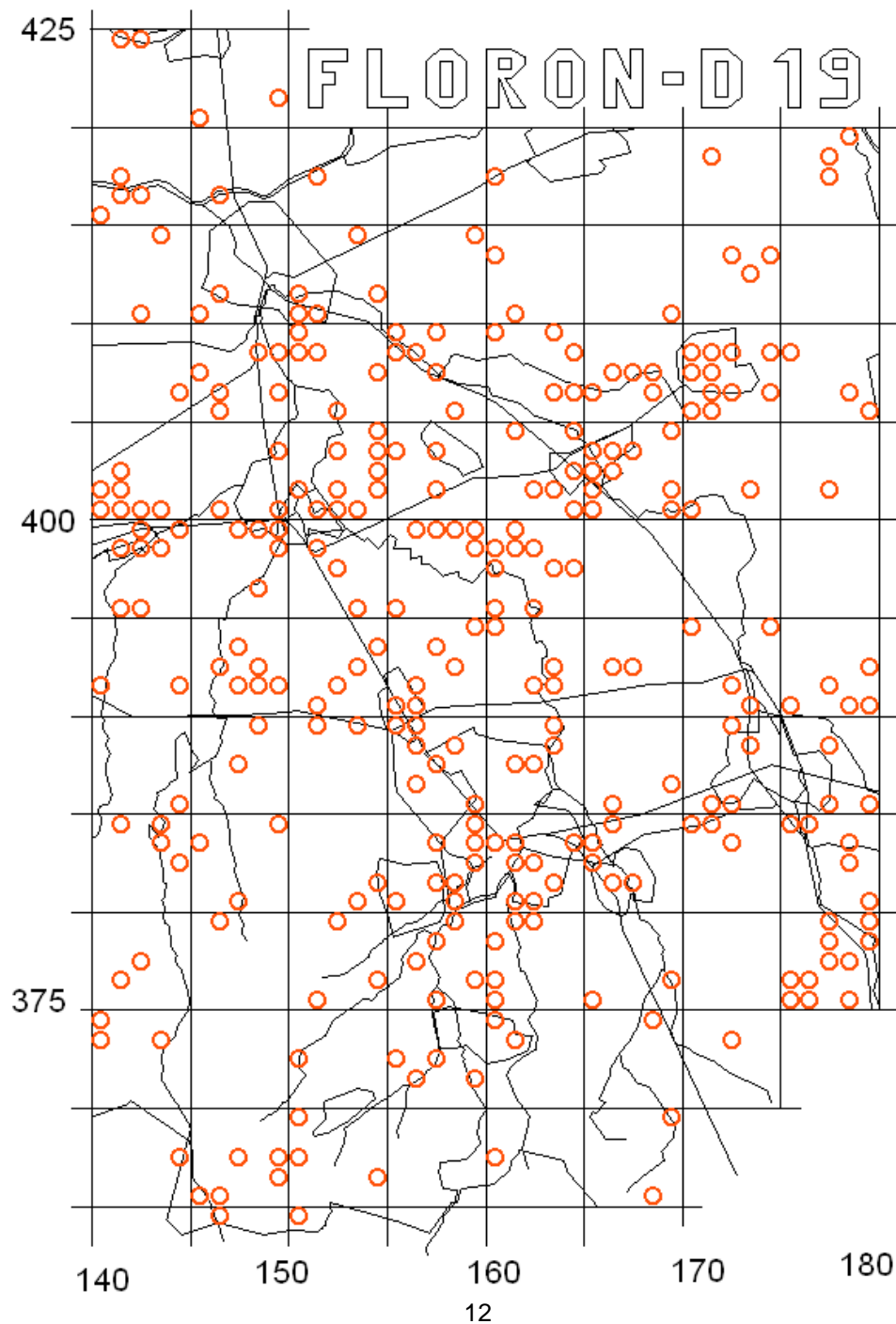
In 2010 werden hokken 176-388, 177-388 en 149-406. De voorjaars- en zomerronde werd door weinig deelnemers uitgevoerd. Ook de traditionele afsluitende excursie met district 11 was niet overdreven bezocht. We herhaalden – laat in het seizoen – het hok Crèvecoeur (146-416).

Vught 149-406

Er waren vier deelnemers aan de bezoeken aan dit hok. Zij noteerden 332 soorten op de streeplijst tijdens de voorjaars- en zomerexcursie. Zoals zo vaak is ook in dit hok het aantal rode lijstsoorten omgekeerd evenredig aan het aantal soorten. De paar van dit hok waren Korenbloem (*Centaurea cyanus*), Steenanjer (*Dianthus armeria*) en Kleine tijm (*Thymus serpyllum*), waarvan de eerste niet echt wild was. De Kleine tijm stond in bijzonder grote hoeveelheden op de taluds van de brug over de A2.

Het hok bestaat uit een paar instellingen dan wel inrichtingen aan de westkant van de A2. Aan de oostkant daarvan ligt 'Bleijendijk', een kwekerij die helaas niet toegankelijk was. Daardoor hebben we eerdere opgaven van Vleeskleurige orchis (*Dactylorhiza incarnata*) niet kunnen herhalen.

kaartje 4: Okkernoot (*Juglans regia*) t/m 2010

De bermen van de parallelweg aan de oostkant herbergen wel een aantal exemplaren Lange ereprijs (*Veronica longifolia*), waardoor onverwacht tot nog aan het actualiseringsproject werd bijgedragen.

Voor de zandhazen die de bewoners van de zuidelijke streken van het district zijn, was het Wortelloos kroos (*Wolffia arrhiza*) een mooie waarneming. Ook Knopkroos (*Lemna turionifera*) en Puntkroos (*L. trisulca*) prijken op de lijst evenals Klein en Dwergkroos (*L. minor* en *L. minuta*). Naar de (voorlopig) laatste soort van het geslacht hebben we tevergeefs gezocht. Andere soorten van de ecotoopgroep van aquatische vegetatie in zeer voedselrijk water die in het hok voorkomen zijn: Grote waterweegbree (*Alisma plantago-aquatica*), Stomphoekig sterrenkroos (*Callitriche obtusangula*), Gevleugeld sterrenkroos (*C. stagnalis*), Smalle watwerpest (*Elodea nuttallii*), Mannagras (*Glyceria fluitans*), Liesgras (*G. maxima*), Slanke waterkers (*Nasturtium microphyllum*), Gele plomp (*Nuphar lutea*), Gele waterkers (*Rorippa amphibia*), Water zuring (*Rumex hydrolapathum*) en Grote lisdodde (*Typha latifolia*). De groep is rond ten Bosch gewoon, maar zuidelijker beperkt tot de beekdalen. Een zeer goed ontwikkelde ecotoopgroep is die van de kruidenvegetatie op droge, voedselarme, zwak zure bodem. We zagen daarvan al de twee rode lijstsoorten Steenanjer en Kleine tijm. Op de taluds en in de bermen van de A2 werden deze vergezeld door o.a. Zandzegge (*Carex arenaria*), Zandhoornbloem (*Cerastium semidecandrum*), Akkerhoornbloem (*C. arvense*), Kleine leeuwenklauw (*Aphanes australis*), Geel walstro (*Galium verum*), Muizeoor (*Hieracium pilosella*), Klein vogelpootje (*Ornithopus perpusillus*) en Eekhoorngras (*Vulpia bromoides*). De meeste goed ontwikkelde groepen zijn toch die van (zeer) voedselrijke omgevingen, maar die vinden we ongeveer overal. Dat komt dan wel weer mooi overeen met het weinig vinden van rode lijstsoorten.

Tot slot zij vermeld dat de vervormingen die hier aan de Japanse duizendknoop (*Fallopia japonica*) geconstateerd werden, het gevolg waren van vorstschade en niet van schimmels (mededeling Ria Glas).

Helmond hokken 176-388 en 177-388

Het Bakelsbosch is een over het algemeen zeer droog bos dat aan de oostkant van Helmond ligt tussen de wijken Dierdonk en Ripelberg. In mei bezochten we het westelijke deel van het bos en in juli het oostelijke deel alsmede het landbouwgebied ten oosten van het bos om te zien hoe het was met de Jeneverbessen die in deze hokken opgegeven waren in 1991, 1992 en 2001.

Het aantal soorten in de hokken is volgens de lijsten van het begin van het decennium en die van 2010 nauwelijks tot weinig afwijkend: 197 tegen 206 voor 176-388 en 221 tegen 250 voor 177-388.

Behalve de zeer veel overeenkomende soorten in de streeplijsten van dezelfde hokken lijken de afwijkingen te maken te hebben met het doorbrengen van meer tijd en meer ogen in het hok. Dit verklaart wellicht het nu wel vinden van Tandjesgras (*Danthonia decumbens*) en Zandstruisgras (*Agrostis vinealis*). Verder zijn de afwijkingen ook het gevolg van gewijzigd bermbeheer: nu zagen we Steenanjer (*Dianthus armeria*), Pastinaak (*Pastinaca sativa* subsp. *sativa*) en Doornappel (*Datura stramonium*). In een mooie natte greppel bloeiden Kleine ratelaar (*Rhinanthus minor*) en Moeraswederik (*Lysimachia thyrsoiflora*). Anderzijds missen we op de lijst van 2010 Wilde kamperfoelie (*Lonicera periclymenum*), Sachalinse duizendknoop (*Fallopia sachalinensis*), Tengere rus (*Juncus tenuis*), terwijl dit toch overblijvende soorten zijn.

De best ontwikkelde vegetatietypen zijn die van voedselarme, vochtige tot droge bossen en de voedselarme kruidenvegetaties op droge bodems. Van de laatste

groep mag wel Duinroos (*Rosa pimpinellifolia*) genoemd worden, die in onze omgeving niet vaak voorkomt. Andere hier voorkomende soorten van deze groep zijn Buntgras (*Corynephorus canescens*), Viltganzerik (*Potentilla argentea*) en – ook al zo weinig gevonden - Hondsviooltje (*Viola canina*).

De bossen op de droge, voedselarme, zure bodems worden vertegenwoordigd door Brem (*Cytisus scoparius*), Struikhei (*Calluna vulgaris*), Rankende helmbloem (*Ceratocapnos claviculata*), Adelaarsvaren (*Pteridium aquilinum*), Bochtige smele (*Deschampsia flexuosa*) en – uiteindelijk het doel van de bezoeken – Jeneverbes (*Juniperus communis*). We zagen de soort in beide bezochte hokken, maar kwalitatief valt er op de gevonden exemplaren wel wat af te dingen en het is maar zeer de vraag of het rond de Jeneverbessen opschietende bos wel zo gunstig is voor deze soort.

In het oostelijke hok zijn ook zeer hinderlijk lange, hoge hekken opgeschoten die een belangrijk deel van het bos ontoegankelijk maken behalve voor de bewoners van de paar nieuwbouw-landhuizen.

Aan zeldzaamheden vallen de volgende soorten nog op te merken:

Vierzadige wikke (*Vicia tetrasperma* subsp. *tetrasperma*), Kleine pimperl (*Sanguisorba minor* subsp. *minor*), Steenkruidkers (*Lepidium ruderales*), Middelste ganzerik (*Potentilla intermedia*), Appelbes (*Aronia x prunifolia*) en Meelbes (*Sorbus aria*). Daarnaast groeien dichtbij de woonwijken natuurlijk allerlei verwilderingen die we zullen laten rusten.

den Bosch – Crèvecoeur (146-416)

Ondanks het ene late bezoek (eind september) werden in het hok toch 188 soorten genoteerd. In 1999 werden in hetzelfde hok in twee inventarisatie-bezoeken 270 soorten genoteerd. Omdat het zo laat in het jaar was hebben we afgezien van het invullen van een BSP-lijst met een 0-melding voor Veldsalie (*Salvia pratensis*) en Lange ereprijs (*Veronica longifolia*). Naar die soorten moeten op een gunstiger tijdstip nog eens gezocht worden.

Langs de Maas en de Oude Dieze tierden de fluviatiele soorten natuurlijk welig: Georde zuring (*Rumex thyrsiflorus*), Groot warkruid (*Cuscuta europaea*), Smalle aster (*Aster lanceolatus*), Kweekdravik (*Bromopsis inermis* subsp. *inermis*), Viltig kruiskruid (*Jacobaea erucifolia*), Moeraskruiskruid (*J. paludosa*) en Kattedoorn (*Ononis repens* subsp. *spinosa*). Van Sikkelklaver (*Medicago falcata*) werden maar weinig plantjes gezien.

Hoewel moeilijk herkenbaar groeit nog altijd bij de haven de Brede ereprijs (*Veronica austriaca* subsp. *teucrium*), hoewel in zeer bescheiden aantallen.

Na overleg houd ik het er op dat het Leverkruid dat we langs de Maas zagen Purper leverkruid (*Eupatorium purpureum*) is. Blijkbaar zijn de flora's het niet met elkaar eens over het aantal bladen in de kransen van de verschillende soorten (behalve Koninginnekruid dan).

In het hok was de meest opvallende ecotoopgroep die van de natte, voedselrijke bossen. Van die groep zagen we o.a. Poelruit (*Thalictrum flavum*), Groot springzaad (*Impatiens noli-tangere*), Hoge cyperzegge (*Carex pseudocyperus*), Moeasspirea (*Filipendula ulmaria*) en natuurlijk Grauwe wilg (*Salix cinerea*).

De kruidenvegetaties bestonden uit de normale soorten die voedselrijke omstandigheden prefereren, maar daartussen zagen we ook Mierik (*Armoracia rusticana*).

Tot de gewone bewoners van de rivierstreken die we soms in behoorlijke hoeveelheden zagen, behoren natuurlijk Goudhaver (*Trisetum flavescens*), Kamgras

(*Cynosurus cristatus*), Wilde kruisdistel (*Eryngium campestre*), Knikkende distel (*Carduus nutans*), Handjesgras (*Cynodon dactylon*) en Grote kaardebol (*Dispacus fullonum*).

Dan rest mij nog de boom te vermelden die behangen was met Bosrank (*Clematis vitalba*).

Groeit er nog Pijpbloem in District 19?

Op 31 mei 1992 ontdekte ik op een tocht door Den Bosch met de rondvaartboot van Wolthuis dat aan de voet van de Noordelijke pijler van de spoorbrug over de Dieze Pijpbloem (*Aristolochia clematidis*) groeide.

Sinds die tijd is dat blijkbaar de enige plek in District 19 gebleven waar die soort gevonden is. Het leek indertijd een heel gunstige plek, samen met Grote Brandnetel (*Urtica dioica*) vormde Pijpbloem een vegetatie van enkele vierkante meters, kennelijk al een flink aantal jaren oud.

Pijpbloem vermeerdert zich immers alleen vegetatief in Nederland. Waarschijnlijk heeft die vegetatie daar dan ook nog jaren kunnen overleven. Nu bestaan er plannen om de betreffende brug drastisch te gaan vernieuwen in de tweede helft van 2011. Vandaar dat het interessant lijkt om nog eens te gaan kijken of daar nog steeds Pijpbloemen groeien. Zelf denk ik dat niet meer te doen. De plek is niet zo makkelijk toegankelijk, deels fabrieksterrein en spoorbaan. Maar wellicht is er iemand met interesse die daar toch wel eens zou willen gaan kijken. De brug zelf heeft de coördinaten 51° 41' NB, 5° 17' OL., volgens het topografische net ligt de groeiplaats bij 148.800 / 412.260. De spoorlijn loopt tussen het Ertveld en het Vogelplein. Als iemand ooit in die buurt komt weet hij dat er waarschijnlijk Pijpbloem te vinden is. Frank Lippe

Nieuwe en bijzondere soorten voor district 19 in 2010

Agrostis castellana (niet *A. x fouilladeana*!): Geldrop, Eindhovens kanaal (165-382 en 166-382), FWE

Spaanse dravik (*Anisantha madritensis*): Son en Breugel en Eindhoven, Florapark (John Bruinsma en Joep Spronk)

Donzige klit (*Arctium tomentosum*): Aarle-Rixtel-De Beemd (172-392), IVN Laarbeek

Noordse streepvaren (*Asplenium septentrionale*): muur Hertogstraat (161-382), Marco Spooren

Campanula erinus: Eindhoven-Stratum (161-380), Joep Spronk

Trilgraszegge (*Carex brizoides*): Heeze, de Waarden (168-376), Kim Lotterman

Liggende ganzenvoet (*Chenopodium pumilio*): Zeeland, Mun (168-416), IVN Oss

Moesdistel (*Cirsium oleraceum*): Oisterwijk-Essche Stroom (142-398), Floron-kamp

Riempjes (*Corrigiola litoralis*): Maashorst (172-413), Nico Ettema

Paardenbloemstreepzaad (*Crepis vesicaria subsp. taraxacifolia*): St. Oedenrode-Dommelbeemden, Hein de Koning

IJzervaren (*Cyrtomium falcatum*): muur Hertogstraat (161-382), Marco Spooren

Bosorchis (*Dactylorhiza maculata subsp. fuchsii*): Boxtel-Banisveld (148-396): Floron-kamp

Geschubde mannetjesvaren (*Dryopteris affinis*): Eindhoven-Philips-van Lenneppark (158-385), Bart Hendriks en Lierop-Huvendersven (174-380) Ton Denters

Dryopteris erythrosora: Lierop-Huwendersven (174-380), Ton Denters
 Scherpe fijnstraal (*Erigeron acer*): den Bosch-Noorderplas (149-414), Peter van Ruth
 Eenarig wollegras (*Eriophorum vaginatum*): Klein Hasselsven (164-371), Harry Lürling
Euphorbia humifusa: Eindhoven-Kapelbeemd (157-388), Wim van der Ven
 Moeraswolfsmelk (*Euphorbia palustris*): Vught-Nieuwe Kooi (145-410): Peter v Ruth
 Spits havikskruid (*Hieracium lactucella*): Bergeijk-Luikerweg (157-368): Harry Lürling
 Grote biesvaren (*Isoetes lacustris*): Vught, IJzeren Man (145-406), Floron-kamp
Fallopia x bohémica: Oisterwijk-Leemkuilen (140-401), Floron-kamp
 Rijstgras (*Leersia oryzoides*): Valkenswaard-Keersop (153-369), Harry Lürling
 Grote veldbies (*Luzula sylvatica*): Oisterwijk Klein Goor (145-397), Floron kamp;
 tevens op drie andere plaatsen, maar daar aangeplant of verwilderd
 Gevlekte rupsklaver (*Medicago arabica*): Maashorst (171-715, 172-413 en 173413),
 Nico Ettema
 Bolletjesvaren (*Onoclea sensibilis*): Maaskantje-Schietbaanlaan (155-407), Fred Lambert
 Polei (*Mentha pulegium*): Veldhoven-Heikant (155-382), Trudy Vos
 Kale gierst (*Panicum dichotomiflorum*): Dinther-Rukven Kaathovense dijk in maisveld
 (160-410), Frank Lippe
 Westerse karmozijnbes (*Phytolacca americana*): Nieuwkuijk (141-410) Floron-kamp,
 Eindhoven-De Hurk (159-382) FWE, Nederwetten-Kerkhoef (163-389) FWE
 Stijve naaldvaren (*Polystichum aculeatum*): Vught-Sparrendaal (146-405), Floron-
 kamp
 Rondwintergroen (*Pyrola rotundifolia*): Grenspark De Kempen (144-369), Jap Smits
 Franse silene (*Silene gallica*): Oisterwijk-Laarakkers (142-399), Floron-kamp
 Tapijtbloem (*Sutera cordata*): Veldhoven-Zonderwijk (155-380), Wim van der Ven
 Driebloemige nachtschade (*Solanum triflorum*): Heesch-Mun (168-416), IVN-Oss
 Kleine tijm (*Thymus serpyllum*): Vught-taluds A2 (149-406), districtsexcursies
 Rode bosbes (*Vaccinium vitis-idaea*): Uden-Maashorst (171-410 en 171-414), Nico Ettema
 Melige toorts (*Verbascum lychnitis*): Best-oost(156-391), Jo van Meurs en Marleen Smulders, Geldrop-Zesgehuchten (165-380), Harry Lürling, talud Wilhelminakanaal (168-391) Harry Lürling en IVN Laarbeek

Programma 2011

De agenda voor 2011 telt de volgende activiteiten:

- 7 mei en 9 juli: 148-405 Vught zuid: afwisselend terrein inclusief 'De Kwebben'. Verzamelen 10.00 uur station Vught. Dit hok ligt op korte afstand van het station.
- 21 mei en 23 juli: 149-410 den Bosch: project typische soorten. Verzamelen 10.00 uur station den Bosch (westzijde)
- 1 oktober: afsluitende excursie met district Utrecht: de Linge bij Heukelum (133-431 of 132-431): verzamelen 10.00 uur station Leerdam

Voor een overzicht van overige excursies en meerdaagse kampen in 2011 zie het Floron-nieuws of de website www.floron.nl